

TMMOB BASIN AÇIKLAMALARI

YÖK ÜNİVERSİTELERDE DANIŞMA KURULLARI KURARAK NE YAPMAK İSTİYOR?

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet SOĞANCI Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan "Yükseköğretim Kurumlarında Danışma Kurulları Kurulması Hakkında Yönetmelik Taslağı" üzerine 27 Ekim 2009 tarihinde bir basın açıklaması yaptı.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan "Yükseköğretim Kurumlarında Danışma Kurulları Kurulması Hakkında Yönetmelik Taslağı" görüş için üniversitelere gönderilmiştir.

YÖK tarafından hazırlanan taslakta, yönetmeliğin amacı "Yükseköğretim Kurumlarında gerek akademik, gerek idari faaliyetler açısından, yüksek ve sürdürülebilir kalitede hizmetlerin sağlanabilmesinde daha rasyonel ve verimli sonuçlara ulaşabilmek için, yükseköğretim kurumları dışındaki paydaşların da katılacağı Danışma Kurullarının oluşturulması ve bunların ortak çalışma ilkelerini belirlemektir" biçiminde tariflenmiştir.

Taslak metinde Danışma Kurulu üyeleri incelendiğinde, TMMOB'nin de adı olmasına karşın üniversitenin asli bileşenlerinin temsilcileri olan örgüt ya da sendikalar ile diğer meslek kuruluşlarının temsilcilerine yer verilmediği görülmektedir.

Biz TMMOB olarak her zaman söyledik;

Üniversiteler, öğrencisiyle, öğretim üyesiyle, çalışanıyla üniversite bileşenlerine aittir.

Üniversitelerde, parçacı, eksik ve yanlış düzenlemeler yapılması yerine; 12 Eylül hukukunun bir ürünü olan YÖK, tüm kurumları ile kaldırılmalı ve üniversiteler tam anlamı ile özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Özerk ve demokratik üniversite, üniversitenin bütün bileşenlerinin yönetim ve karar alma sürecine katılmaları ile mümkün olacaktır.

İlgili Yönetmelik taslağı ile oluşturulması düşünülen "Danışma Kurulları" özerk-demokratik bir üniversite anlayışının çok uzağındadır.

TMMOB, küreselleşme ve sermayenin isteklerine göre üniversitemizi ve bilimi piyasanın uzantısı haline getirecek üniversitemizin yeniden yapılandırma sürecinin bir parçası olmayacak ve Yönetmeliğin bu şekli ile yürürlüğe girmesi halinde Danışma Kurullarının içerisinde hiçbir şekilde yer almayacaktır.

Mehmet SOĞANCI
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

BAKANLAR KURULU TEKNOLOJİ FAKÜLTELERİ KURARAK NE AMAÇLIYOR?

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet SOĞANCI, teknik eğitim ve mesleki eğitim fakülteleri kapatılarak yerine "teknoloji fakülteleri" kurulmasını öngören Bakanlar Kurulu kararı üzerine bir basın açıklaması yaptı.

13 Kasım 2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile bazı yükseköğretim kurumları bünyesindeki 21 adet teknik eğitim ve mesleki eğitim fakültesi kapatılmış, yerine "teknoloji fakülteleri" kurulmuştur. Siyasi iktidar aldığı karar ile teknik ve mesleki eğitim fakültelerini teknoloji fakültelerine çevirmiştir.

Konuya ilişkin olarak çeşitli basın-yayın organlarına yansıyan YÖK'ün açıklamalarında da "İsim değiştirilerek kurulan teknoloji fakültelerinin uygulama mühendisi yetiştireceği" belirtilerek, Türkiye yüksek öğrenimine yeni bir bileşenin eklendiği ifade edilmektedir.

Yıllardır mühendislik eğitimi veren bölümlerin hiçbir sorunu çözülmezken, popülist ve siyasal yaklaşımla, bilimsel gerekler ve ülke gerçeklerinin dışında alınan bu tür kararların kolay çözülemeyecek sorunlar ve tahribatlar yarattığı bilinen bir gerçekliktir.

TMMOB ülkemiz için yüksek öğretimin önemi ve gerekliliğinin tamamen farkında olarak, siyasal iktidarı bir kez daha uyarılmaktadır:

Ülkemizde var olan mühendislik-mimarlık fakültelerinin eğitimini kaliteli hale getirmek, fakültelerin alt yapı, donanım ve öğretim elemanı alanındaki eksikliklerini gidermek için çalışma yapılması gerekirken, siyasi konjonktüre dayalı olarak alınan bu ve benzeri kararların kamu yararına uygun olduğunu söylemek mümkün değildir.

Başka bir gerçek ise yükseköğretime ilişkin alınan kararlardaki plansızlıktır. Yükseköğretime ilişkin kararların ülke ihtiyacına yönelik ve planlama dâhilinde alınması gereklidir. Meslektaşlarımızın yüzde 25'inin işsiz ya da meslek dışı işlerde çalıştığı ülkemizin bir gerçeğidir. Öte yandan yılda ortalama 25.000 yeni mühendisin mezun olduğu gerçeği karşısında alınan bu kararın bir keyfilik ve plansızlık içerdiği açıkça ortadadır. Planlama yapılmaksızın alınan bu ve benzeri kararlarla binlerce genç insanımıza ve ülkemize karşı büyük bir yanlışlık yapılmaktadır.

Mühendislik-mimarlık mesleği özel bir eğitimi gerektirir. Mesleğin uygulama alanı itibarıyla eğitimin niteliği, doğa ve kültürel çevrenin tahribi; birey ve toplum sağlığının riske girmesi gibi kamusal alana zarar verebilecek pek çok uygulamaya neden olabilmektedir. Mühendislik-mimarlık mesleği altyapı sorunları çözülmüş, çağdaş ve bilimsel niteliklere sahip kaliteli bir eğitimi zorunlu kılmaktadır.

Yükseköğretime ilişkin alınan "çok sayıda niteliksiz mühendis-mimar yetiştirmek ve yine çok sayıda

donanımsız üniversite, fakülte açma" kararları yerine, var olan fakültelerin ihtiyaçlarının karşılanarak, sorunların giderilmesine yönelik kararlar alınması gerekmektedir.

Alınan karardan ve yapılan açıklamalardan anlaşılmaktadır ki, ülkemiz bir kez daha, fakültelerin ve bölümlerin açılıp kapatılmasındaki "keyfilik" ve "ben yaptım oldu" anlayışı ile karşı karşıyadır.

Mehmet SOĞANCI
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

17 OCAK 2010
PAZAR GÜNÜ
SEÇİMLERDE OY
KULLANMAYA DAVET
EDİYORUZ

ŞUBEMİZ BASIN AÇIKLAMALARI

YAŞASIN ÖZGÜR, BİLİMSEL, DEMOKRATİK ÜNİVERSİTE....

1980 darbesinin çocuğu olan YÖK bizleri yaşamdandan, bilimden, özgürlüklerden yoksun bırakmaya, tek tipleştirmeye, sömürmeye devam ediyor.

1980 darbesi sonucu ortaya çıkan bu kurum bugün kuruluşunu kutlarken bizler için bugün her anlamda bir çöküş ve yabancılaşmanın yıldönümüdür. Bu kurum bilimsel düşüncenin, özerk üniversitenin, bilimsel eğitimin, yaratıcı insanın önündeki en büyük engeldir. Faşist 12 Eylül darbesinden sonra kurularak militarist bir tavırla üniversiteleri, üniversite öğrencilerini ve akademik kadrosunu sermayenin, sistemin içine çekmek için çalışmalarına devam etmektedir. Üniversitelere birer sermaye kapısı gibi bakan bu kurum bilimin yuvası olan üniversitelerde yaratıcı, sorgucu, bilimsel eğitimi yok ederek tek tip insan modeli yaratması için kurulmuştur.

Özgür düşüncenin merkezi olması gereken üniversitelerimiz bugün baktığımızda düşünmenin yasak olduğu farklılıkların köreltildiği homojen yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır.

1980 den günümüze geldiğimizde YÖK; üniversiteler de barınamamanın, yemek bulamamanın, ulaşamamanın, okuyamamanın en büyük sorumlusu ve yaratıcısıdır. Eğitimin parasız olması gerekirken öğrencileri sömürmek için her bulduğu yoldan kar elde edip paralı üniversiteleri yaratmıştır. Aldıkları h(a)raçlarla öğrencileri sermayenin yeni metaları, artı değerleri haline getirmiştir.

Bunların yanında üniversiteleri şirketler için birer üs olarak atayıp öğrencilerin emeklerini, beyinlerini; bilimsel, teknik eğitim adı altında sömürmek için teknoparklar kurmaktadır.

Demokrasiyi kendi işine geldiğince anlayan bu kurum üniversitelerde ki demokratik isteklere her seferinde militarist bir tavırla karşısında durmakta ve farklılıkların, farklıların, farklı düşüncelerin tukaka olduğu üniversiteler yaratmaktadır. Kültürün gelişmesi gereken üniversiteler de kültürsüzlüğü yaratarak kendine ve topluma yabancı bireyler ortaya çıkarmaktadır.

Bizler başka bir yaşam ve başka bir dünya mümkündür diyenler olarak Yök'ü ve tüm sistem içi kurumları buradan protesto ediyoruz. Ekonomik, demokratik, akademik, sosyal ve kültürel tüm haklarımızı alana kadar Eskişehir Makina Mühendisleri Odası Öğrenci Komisyonu olarak her alanda ve her zaman mücadele edeceğiz.

Yaşasın Özgür, Bilimsel, Demokratik Üniversite....

MMO ÖĞRENCİ KOMİSYONU

ÜNİVERSİTELER, ÖĞRENCİSİYLE, ÖĞRETİM ÜYESİYLE, ÇALIŞANIYLA ÜNİVERSİTE BİLEŞENLERİNE AİT OLMALIDIR.

Geçen yıl ÖSYM ek yerleştirme kılavuzlarında görüldüğü gibi, endüstri mühendisliği eğitim programının piyasalaştırılmasının yeni bir biçimi olan "uzaktan eğitim" uygulamasına örtülü bir şekilde başlanmış; bu yıl ise Sakarya Üniversitesi ve Hoca Ahmet Yesevi Türk Kazak Üniversitesi tarafından bu programlara öğrenci alınmaya başlanmıştır.

Örgün öğretim programları varken üniversite eğitimini öğrenciye "uzaktan" ve "herhangi bir araç ile ulaştırmak", karşılığında ise yüksek eğitim ücretleri talep etmek şeklindeki uygulama, eğitim sürecinin içinin boşaltılması ve bir alış-veriş sürecine dönüşmesini amaçlayan piyasacı bir yaklaşımdır.

2009 ÖSYM verilerine göre 2'si "Uzaktan Eğitim" programı olmak üzere "Endüstri Mühendisliği" programı sayısı 112'dir. Uzaktan Eğitim Endüstri Mühendisliği programlarının kontenjanları tamamen dolmasına karşılık örgün eğitimde kontenjan sayısı 4.192 öğrenci iken, alınan öğrenci sayısı 3.648 olmuş, kontenjanın % 13'lük kısmı boş kalmıştır. Bu durum "uzaktan eğitime" ihtiyaç olmadığını açık bir kanıttır.

Mühendislik eğitimi, eğitimi veren kişi ve eğitimi alanların yüz yüze, karşılıklı etkileşim içinde olduğu, öğrenme anında soru-cevap mekanizmasının çalıştığı ve diğer öğrencilerin de katkılarının alındığı, bilginin paylaşılıp birlikte sorgulamanın yapıldığı derslik ve laboratuarlarda gerçekleştirilmelidir. Teknolojik gelişmenin ulaştığı nokta elbette ki yadsınamaz ve yeni eğitim-öğretim araçları kullanılarak öğrenme süreci daha verimli hale getirilebilir ve zenginleştirilebilir. Bu eğitim şekli ne uluslararası düzeyde mühendislik eğitiminde ne de klasik probleme dayalı öğrenme modeli ile uyuşmaktadır. Uzaktan eğitim yaygın olarak çeşitli konularda sertifika vermek amacı ile yürütülen en az kaynak (eğitici, derslik, enerji v.d.) kullanımlı ve fakat en çok kazanç eğilimli bir eğitim modelidir.

Tüm dünyada kabul gördüğü gibi mühendislik eğitimi sadece teoriye değil uygulamaya da dayanmaktadır. Bu gerçekten hareketle soruyoruz: Uzaktan eğitim ile öğrenciye tek yönlü yüklenen teorik bilgiler nasıl ve ne şekilde pratik ile buluşacak, bilimsel öğrenme süreci ne şekilde tamamlanacaktır? TMMOB Makina Mühendisleri Odası (MMO) endüstri mühendisliği eğitimine ilişkin görüşlerini kamuoyuna sunmak, yasal zeminde endüstri mühendisliği mesleğinin onurunu ve çıkarlarını korumak kararlılığındadır. MMO olarak YÖK'ü uyarıyoruz: Uzaktan eğitim ile mühendis yetiştirilemez! Uzaktan eğitim endüstri mühendisliği programları kapatılmalı, bu yanıltan en kısa sürede dönülmelidir.

Üniversitelerde, parçacı, eksik ve yanlış düzenlemeler yapılması yerine; 12 Eylül hukukunun bir ürünü olan YÖK, tüm kurumları ile kaldırılmalı ve üniversiteler tam anlamı ile özerk ve demokratik bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Biz Oda olarak her zaman söyledik;

Üniversiteler, öğrencisiyle, öğretim üyesiyle, çalışanıyla üniversite bileşenlerine ait olmalıdır.

R.Erhan KUTLU

**TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Eskişehir Şube Başkanı**

SOBA GAZI ZEHİRLENMELERİ, NEDENLERİ VE ÖNLEMLERİ

Soba gazı zehirlenmeleri; bilgisizlik, ihmal ve dikkatsizlikten meydana gelmektedir. Her yıl soğukların başlamasıyla birlikte soba gazı zehirlenmelerinde ve bina yangınlarında artış görülmektedir. Soba gazı zehirlenmelerinin önüne geçmek için aşağıdaki hususlara önem verilmelidir.

- Sobalar öncelikle tekniğine uygun olarak kurulmalıdır. Tekniğine uygun kurulmadığı zaman, yakıtlar eksik ve verimsiz yanmaktadır. Eksik yanma sonucu oluşan kirli gazlar ve partiküller baca çapının küçülmesine ve soba yanma verimliliğinin düşmesine neden olur. Soba kurmadan önce borular ve bacalar mutlaka temizlenmelidir.
- Sobalarda verimli bir yanma için etkili baca yüksekliği baca tekniğine uygun yapılmalıdır. Yeterli yükseklikte bacası olmayan sobalarda yanma için yeterli miktarda hava ve verimli bir yanma elde etmek zordur.
- Fazla dirsek ve boru kullanılmamalıdır. Boru bacayı daraltmamalı, boru ve dirsekler hava sızdırmamalıdır. Soba boru ve dirsekleri belli aralıklarla temizlenmelidir.
- Rüzgarlı havalarda baca tepmesi ve yağmur suyunun bacanın içini ıslatmasını önlemek için rüzgar yönüne göre yön değiştiren baca başlığı kullanılmalıdır.
- Doğalgaz tüketimli cihazlar, havalandırma menfezi yada havalandırma kanalları ile daimi havalandırmanın yapılacağı uygun genişlikteki mekanlara, baca flex bağlantısı gaz kaçaklarına ve yanmaya engel teşkil edecek şekilde yanmaz bantla izole edilerek baca bağlantısı oluşturularak kurulduktan sonra kullanılmalıdır.
- Sobalar tekniğine uygun yakma yöntemleri kullanılarak yakılmalıdır. Soba üstten yakılacak

şekilde düzenlenmiş olmalı ve yanmakta olan sobanın üzerine ilave kömür atılmamalıdır. Sobanın baca kapağı kesinlikle kapatılmamalıdır.

- Ucuzluğu nedeni ile kalitesiz kömür tercih edilmemelidir. Kalitesiz kömür yanma sonrası daha çok zehirleyici gaz çıkarmaktadır.
- Sobada lastik, plastik, boya, petrokok ve tıbbi atık gibi çöpler sobada yakıldığı zaman çok zararlı ve zehirli kirletici gazlar oluşturacağından kesinlikle yakılmamalıdır.
- **Belediyeler, doğalgaz dağıtım şirketleri ve kömür satıcıları baca temizliği yapacak firmaların elemanlarını eğitmelidirler. Maddi imkânı olmayanların bacalarını nasıl temizleyecekleri broşür basılarak şekillerle anlatılmalıdır.**

Soba kullanımında yukarıda belirttiğimiz bu hususlara uyulmadığı takdirde özellikle rüzgarlı havalarda evlerde baca tepmesi dediğimiz olaylar meydana gelmekte ve baca gazının geri tepmesi sonucu gaz içinde bulunan çok zehirli karbon monoksit gazı zehirlenmelere neden olmaktadır. Halkımızı bu konularda uyarır, bacaların uygun aylarda uygun yöntemlerle mutlaka temizlenmesi gerektiğini hatırlatırız.

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
ESKİŞEHİR ŞUBESİ
Yönetim Kurulu Başkanı
R.Erhan KUTLU

ÜRETEN , SANAYİLEŞEN, DEMOKRATİKLEŞEN VE HAKÇA PAYLAŞAN BİR TÜRKİYE İÇİN,

MMO Anayasasının 135.maddesine göre kurulmuş 6235 sayılı TMMOB yasasına göre çalışmalarını yürüten Kamu Kurumu niteliğinde bir meslek odasıdır.

MMO'nun kuruluş amaçları arasında; mesleğin ve meslektaşların haklarını ve çıkarlarını savunmak, ülke ve toplum yararları doğrultusunda yurdun doğal kaynaklarının işletilmesini, üretimin artırılmasını, ülke sanayinin ulusal çıkarlara uygun yönde gelişmesini sağlamak için teknik ve bilimsel çalışmalar yapmak ve bunları üyelerimizin ve sanayimizin yararına sunmak bulunmaktadır.

Şube Yönetim kurulumuz çalışma dönemi içinde, meslek ve meslektaşlarımızın sorunlarının yanı sıra, ülkemize, kentimize, toplumumuza ve çevreye karşı sorumluluklarımızın da bilinciyle mesleğimizin evrensel, meslektaşlarımızın kişisel ve Odamızın örgütsel birikimlerini hayatımızın ve çalışmalarımızın içine katmayı, geleceğin şekillendirilmesinde yer almayı, birlikte üretme, birlikte karar alma, birlikte yönetme anlayışıyla, meslek alanlarından yola çıkarak Sanayileşmeden, Ekonomiye, Enerjiden, Çevreye, Özelleştirmeden, Ulaşım, Otomotivden, Havacılığa, Tesisattan, Demirçeliğe, Bakımdan, Kaynağa kadar birçok konuda merkezi, bölgesel ve yerel çalışmalar yapmıştır. Oluşturulan görüşler yetkililere ve kamuoyuna sunulmuştur. Bu çalışmalarımızı hep beraber bilimden, bilim insanlarından ve sadece üyelerimizden aldığımız güçle yapmaya çalıştık. Katkıda bulunan tüm meslektaşlarımıza teşekkür ederiz.

Aydınlık bir Türkiye ve aydınlık bir gelecek için, meslek örgütlerinin bir büyük sorumlulukla ve öznesine insanı koyan bir çalışma anlayışı ile meslek alanları üzerinden bu ülke için, bu halk için, insanımız için bıkmadan, usanmadan, yılgınlığa düşmeden doğruları söylemeyi sürdürmeleri gerekmektedir. Bu anlamda bizlere çok fazla görev ve sorumluluk düşmektedir. Üyelerimiz meslek temelinde bir araya gelmiş, çok bileşenli, değişik sosyal, siyasal ekonomik konumlara sahip mühendislerden oluşmakla beraber, odamız meslek, meslektaş, ülke ve toplum çıkarlarının korunması temelinde tüm üyelerimizin birlik ve beraberliğinden yanadır. Katılımcı Demokrat Mühendisler

olarak dönem içinde bu birlik ve beraberliği üyelerimiz arasında oluşturduğumuza inanıyoruz. Biz her konuda ortak çalışma anlayışı ve işbirliğinin geliştirilmesini, katılım ve eşgüdümün sağlanmasını bilgiye ve emeğe saygı duyulmasını, üretmek büyüyen, paylaşarak gelişen bir toplumun, bir kentin, bir ülkenin böyle oluşacağını düşünüyoruz.

Etkili bir mesleki-demokratik kitle örgütü olan Odamızın yönetimine aday olan bizler, düzenleyeceğimiz etkinliklerle başta meslek ve meslektaşlarımızın hak ve çıkarlarının korunması olmak üzere, katılımcı demokrasinin ülkemizde yerleşmesini, çağdaş toplumsal değerlerin yaşama geçirilmesini, çok sesliliğin ve örgütlü toplumun oluşturulmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktayız. Bu oluşumun ancak üyelerimizden alacağımız güçle çağdaş, katılımcı, demokratik, üretken ve güçlü bir Oda yapısıyla sağlanabileceğinin bilincindeyiz.

Tüm üyelerimizi, 16-17 Ocakta yapılacak genel kurulumuza katılmaya davet ediyoruz. Gelin hep beraber Genel Kurulumuzu bir şölene dönüştürelim, **Şubemizin meslektaşlarımız arasında oluşturduğu birlik ve beraberliği, yönetim kurulu adayları net olmayan ve bir çalışma programı dahi oluşturmadan, siyasi iktidarın emriyle hareket ederek siyasi kamplara ve ayrışmalara dönüştürmek isteyen anlayışlara karşı,**

Üreten, Sanayileşen, Demokratikleşen ve Hakça Paylaşan Bir Türkiye için,

Burasının Eskişehir olduğunu, bu kentin farklı olduğunu,

Bu örgütün Makina Mühendisleri Odası olduğunu, bu örgütün farklı olduğunu, gücünü hiçbir siyasi yapı, vakıf, dernek ve çıkar odaklarından değil, sadece ve sadece üyesinden aldığını hep beraber dik duruşumuza devam edeceğimizi, dostumuza, düşmanımıza gösterebiliriz.

**KATILIMCI DEMOKRAT MÜHENDİSLER ADINA
R.Erhan KUTLU**

ÖYKÜ

2. BÖLÜM

Ekonomik gelişmede belirlenen strateji ile bağımsızlığın nasıl eşdeğer olduğunu da gene Falih Rıfki ATAY artık epey gelişme gösteren üretim gücüne bakarak şöyle anlatıyor;

'Ya bizzat devlet teşebbüs etmeseydi acaba bu günkü endüstrimiz nasıl kurulacaktı ve madenlerimiz nasıl işleyecekti? Belki de birçoğu gerçekleşmeyecekti ya da yabancı grupların önüne düşen milli kılavuzlar bizi kutsal liberalizme sömürtüp duracaklardı. Şimdi onlar milli gelir kaynaklarını ecnebilere kaptırdıkları için yanıp durmakta ve baca dumanı ile teselli bulmaktadırlar. Henüz yeniyiz, uzmanlık kadromuz gençtir, tekniğe ve mekanizmaya birkaç senedir alışıyoruz, pek çetin satış ve pazar davaları ile vurguncularla karşı karşıya bulunuyoruz. Buna rağmen şunu kesinlikle söyleye biliriz ki başarılıyız....'

Sanayileşme sadece kentlerin değil, köylerinde satın alma gücüne bağlıdır. Ama büyük toprak sahipleri büyük bir güçle direnmektedirler. Küçük toprak sahipleri ise takatsizdir.

O günlerde köylünün ve tarımın durumunu da galiba en güzel şu sözler açıklıyordu;

' Bugün Türk köylüsü, Avrupa'nın en az tüketen ve üreten köylüsüdür.'

Tabii bu arada Osmanlı'nın son 60-70 yılında ekonominin can damarlarını imtiyazlarla ele geçirmiş, demiryolları, liman, su, elektrik, havagazı gibi en can alıcı yerleri işleten yabancılar bu okkallı işleri gene ele geçirmek için her yolu deniyorlardı. O günün IMF'si olan Rist, Müller ve bunlar gibi sihirbaz maliyecilerin biri geliyor, öbürü gidiyor öneriler

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA SANAYİ POLİTİKALARI ve SÜMERBANK

Mahmut KİPER
Metalurji Mühendisi

birbirini tamamlıyordu, işte bugünlerde o günlerin yabancı danışmanlık karakterini birbirine karıştırmamıza yol açacak 1930'ların danışmanlarından seçme tavsiyeler;

'Osmanlı borçlarını ödemekte gecikiyorsunuz. Bu nedenle dış dünyada mali güvenceniz bozuktur. Ne edip, yapıp uluslar arası sermaye çevrelerinden 'kredibiliteyi' sağlamaştırmaktan başka çare yoktur. Bunun yolu ise başka işlerden çok, dış ticarete öncelik vermekten geçer. Paranızın değerini düşürün, demiryolu ve diğer yatırımlara girmeyin. Bunlar çok yanlış ve maliyetli işlerdir. Yine de bu işlere girekseniz kredibilitenizi arttırın ve dış kredi peşinde koşun. Ekonomideki devlet kesimini genişletmekten mutlaka kaçının...'

Evet, Cumhuriyetin danışmana ihtiyacı vardır, ama nasıl bir danışmana. Bir konu için başvekil İsmet Paşa ABD'li bir müsteşara şöyle diyor;

'Bir Uzman arıyoruz. Kendisinde aradığımız nitelikler şunlardır; hem işinin ehli olacak, hem de kapitalist çevrelerin etkilerinden uzak kalabilecek bir kişilik sahibi olmalıdır. Bu son nokta çok önemlidir bunda ısrar ederiz.

Yabancı danışman ve uzmanların önerileri ve bunlardan şu veya bu nedenle uygulananlardan Türkiye'nin tarihi boyunca nasıl etkilendiği çok kapsamlı araştırma ve yayınlara değecek niteliktedir. Mutlaka olumluları da vardır ama her dönemde temel bazı yanlış kararlarda karar vericilerin ülke uzmanı yerine yabancılarla itibar etmesinin bedelini ülkemiz çok ağır ödemiştir ve ödemektedir.

Oysa Cumhuriyetin ilk yıllarında pek çok konuda kendi uzmanını yetiştirmenin önemi ve gerekliliği

görülmüş ve yurt dışına önce devlet sonra da yaratılan Sümerbank, Etibank, MTA gibi kuruluşların desteği ile çok sayıda öğrenci gönderilmiştir.

Bu konuya Cumhuriyetin nasıl baktığını Prof. İlknur GÜNTÜRK' ün Kalıpcı Anıları'nda yer verdiği bir örnek ne güzel anlatmaktadır;

Yurtdışına gönderilen Mahmut SADİ anlatıyor; “Yıl 1923. İstanbul Üniversitesinde öğrenci olduğum sıralar. Okul duvarında bir ilan görüyorum. Avrupa'ya talebe yollanacaktır. Allah Allah diyorum, ülke yıkık dökük, yıl 1923. Avrupa'ya talebe! Lüks gibi gelen bir şey, ama bir şansımı denemek istedim. 150 kişi içerisinde 11 kişi seçilmişiz. Benim ismimin yanına ATATÜRK “**Berlin Üniversitesine gitsin**” diye yazmış. Zaman geldi sirkeci garındayım, ama kafam o kadar karışık ki gitsem mi kalsam mı, orda beni unuttur mu bunlar, para yollarlar mı, gurbet ellerde ne yaparım? Bir an gitmemeye karar verdim, döndüm. O sırada bir müvezzi ismimi çağırırdı “Mahmut SADİ, Mahmut SADİ, bir telgrafın var” telgrafı açtım, ATATÜRK'den, aynen şunlar yazıyordu “**sizleri birer kıvılcım olarak gönderiyorum alevler olarak geri dönmelisiniz**”. Var mı böyle bir şey? 11 öğrencinin nerede, ne zaman, ne düşünebileceğini hesap edebilen bir lider, dünya lideri olmasında ne olsun. Yıl 1923, biz evimizde bir çocuğumuzun huyunu değiştirmiyoruz bir huyunu. Tüm ülkenin huyu değişiyor. Bunla uğraşan bir insan yolladığı 11 öğrenci nerde, ne zaman, ne düşünebileceğini hissedebiliyor. Mahmut SADİ devam ediyor “gel şimdi gitme, gitte orda çalışma, dön de bu ülke için canını verme”.

Bir diğer örnek. Ülkemizin ilk Metalurji Mühendisi Selahattin SANBAŞOĞLU'da o zamanki Askeri Fabrikalar (sonraki ismi MKE) sınavını kazanarak Aralık 1926'da Atatürk'ün Ankara Garı'ndan yolcu ettiği diğer öğrencilerle Almanya'ya gitmiş, önce Makina Mühendisliği eğitimine başlamış, sonradan Metalurji Mühendisliği diye de bir bölüm olduğunu görüp 'bu da memlekete gereklidir' deyip oraya geçmiş.

Gerçekten de değişik zamanlarda yurtdışında öğrenim gören bu insanların pek çoğu ülkelerine dönmüşler, büyük sorumluluklar almışlar, hepsinin de altından büyük başarılarla çıkmışlar, yeni uzmanlar yetiştirmişler ve Türkiye'nin kalkınmasında çok önemli roller üstlenmişlerdir. Kendileri öne çıkmadan tüm imkânsızlıklara rağmen Cumhuriyet'in tuğlalarını sessizce örmüşler ve pek çoğu gene sessizce göçüp gitmişlerdir. Kendilerini saygıyla ve minnetle anıyoruz.

Artık genç cumhuriyet ayak sesleri duyulan 2. dünya savaşı öncesi planlarını uygulamakta oldukça başarılı olmuştur. 1937'de Falih Rıfkı ATAY şunları söylemektedir;

'Bir rejim tarihe ve halk yığınlarına, yeni oluşturduğu ekonomik yararlar ve yeni yarattığı emek ve ahlak değerler ile hesap verir. Bir çok yenileştirme yaptığına şüphe olmayan Osmanlı inkılâplarının, onların bazen bütün değerlerini inkar ettirecek kadar bizi aşırıya saptıran kusurları işte bunlardır. Tanzimatla köyleri zaten bir yere bırakınız, fakat şehirlerde ve bir takım büyük kasabalarda eski iktisadi menfaatler yıkılmışsa da yenileri vücut bulmamıştır. Bulanlar da Türkten gayri herkesin işine yaramıştır.'

Bu dönemlerde kurulan tesislerin en önemlilerinden biri, kendi fabrikaları ve üretimleri dışında, gelecek yıllarda pek çok şeker fabrikaları, çimento fabrikaları, çay fabrikaları, diğer demir-çelik fabrikaları, köprüler, kuleler vb. onlarca fabrika ve tesis kurduğu için “Fabrikaları Kuran Fabrika” unvanı alan Karabük Demir Çelik İşletmeleridir. (KARDEMİR).

1937'de Karabük Demir Çelik Fabrikaları'nın temeli atılırken Falih Rıfkı ATAY “toplarını ve uçaklarını bizzat kendisi yapmayan milletlerle, bir iç harpte bile nasıl top gibi oynadığını görmekteyiz. Bir memleketin kendi üretim ve yoğaltım kabiliyetlerine dayanan bir milli endüstrisi vardır. Bu istikbal endüstrisinin temeli demir ve çeliktir” diyordu.

İşte KARDEMİR yanında, SEKA, ERDEMİR, şeker şirketi gibi ülke sanayinin lokomotifleri doğrudan veya dolaylı olarak Sümerbank'tan doğdu. Bunların yanında bir dönemde 40 tekstil grubunu oluşturan Sümerbank; ismiyle, yarattıklarıyla sadece ülkemiz uygarlık ve sanayi tarihinde silinmez bir şekilde yerini almakla kalmamış, hatta yurtdışında da derslere konu olmuştur.

Türkiye'yi Dokuyan Tezgâh Sümerbank

2004 yılının sonuna doğru Sabah gazetesi haber merkezinden İnci DÖNDAŞ Sümerbank'la ilgili bir haber yapmış ve haberine yukarıdaki başlığı atmıştı ve haberine şöyle başlamıştı;

'Sümerbank basması da olmayacak artık, ayakkabısı da. Çünkü 71 yıl önce Atatürk'ün isteğiyle kurulan, "orta halli" insanın mutluluğunu tarif eden öykülerin bir yerinde adı muhakkak geçen kuruluşun hikayesine son nokta yıl sonunda konuyor.'

Hani sonraları da bir hükümet yetkilisi çıkıp Sümerbank'ı tarihten sildik demişti, büyük bir işahla.

Sümerbank tarihten silinmek için ne yapmıştı ya da gerçekten tarihten silinebilir miydi.? Yoktan varedilen Sümerbank tesisleri ve sonra O'nun yoktan var ettikleri işletmeler planlı ve sistemli bir şekilde fiziken vardan yok edilseler de tarihinin hafızası da silinebilir mi?

Ülkemize kattıkları kıyasla pek kısa da olsa öyküsüne bakıp, kararı tarihe bırakalım, kimleri silecek, kimleri yaşatacak.

Ülkemiz açısından bakıldığında; 17 Şubat- 4 Mart 1923 tarihleri arasında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde; kalkınmanın sağlanmasında özel teşebbüsün itici güç olması ve Devlet'in özel girişimciliği desteklemesi ve teşvik etmesi fikri ağırlıklı görüş olarak benimsenmiş olmasına ve Kongrede alınan kararlar 30'lu yılların başına kadar uygulama alanı bulmasına karşılık, özel teşebbüsün yeterli sermaye birikimine sahip olmaması, alt yapı

sorunları, yetişmiş insan gücünün yetersizliği ve Dünyayı sarsan 1929 ekonomik buhranının sınırlı da olsa ülkeyi etkilemesi v.b. nedenler, uygulanan ekonomik politikalarından arzulan olumlu sonuçların alınmasını engellediği bu durumun, yeni bir ekonomik modelin uygulanmasını zorunlu kıldığı görülmektedir. Bu yeni modelin esasını; Devlet'in planlama ve kuracağı iktisadi teşebbüsler aracılığı ile ekonomide daha aktif rol oynaması şeklinde özetlemek mümkündür.

İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda, ülke kalkınmasının özel sektör eliyle gerçekleştirilmesine yönelik politikaların uygulanması yanında, Osmanlı döneminden devreden tesislerin, Devlet tarafından işletilmesi yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda; 19.04.1925 tarih ve 633 sayılı Kanun'la ; "Bankaya devredilmiş olan müessesatı sınıyeyi teşekkül edecek şirketlere devredinceye kadar bizzat idare etmek, iştirak suretiyle tesisat-ı sınıyede bulunmak ve işletmek" yanında maden işletmek ve her türlü bankacılık işlemleri yapmak üzere, Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası" kurulmuştur. Kanun'nun 8. maddesinde "Banka kendisine devredilen fabrikalar, yüzde elli bir nama muharrer senetle kendisine ve Türk etraf ve eşhası hükmiyesine ait olmak üzere tesis edeceği Türk anonim şirketlere devrederek işletmeye mezdundur" hükmüne yer verilerek, bir yandan, Kongrede saptanan ekonomik politikaların kararlılıkla uygulanacağı saptanırken, diğer yandan, "Özelleştirme" kavramı ve modeli de ülke gündemine ilk kez girmiş olmaktadır.

Ekonomik kalkınmada temel unsur olarak görülen özel sektörün, güçlendirilmesi amacıyla 1924 yılında İş Bankası, 1926 yılında Emlak ve Eytam Bankası kurulmuş, 1927 yılında da Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmıştır.

Ancak, söz konusu kanunla getirilen koruma ve teşviklere karşın, özel sektörün kendisinden beklenen atılımı gerçekleştirilememesi, Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası'nın temel fonksiyonlarını

gereğince yerine getirmede yetersiz kalması ve 1929 'da ekonomik Buhran'ın ortaya çıkması, ekonomide devletçilik fikrinin ağırlık kazanmasına neden olmuştur. Ardından, T. Sanayi ve Maadin Bankası'nın sorumluluğundaki tesisler, 03.07.1932 tarih ve 2058 sayılı Kanunla kurulan Devlet Sanayi Ofisi'ne verilmiş. Bankacılık İşlemleri de 07.07.1932 tarih ve 2062 sayılı Kanunla kurulan Türkiye Sanayi Kredi Bankası'na devredilmiştir.

2058 sayılı Devlet Sanayi Ofisi'nin kuruluş kanununun gerekçesinde yer alan “memleketimizde kuvvetli sermayedarlar bulunmadığından halkımız ancak küçük mikyasta sanayi işlerine ve orta sermayelerle yapılabilecek bazı imalata girebilmiş ve büyük mikyasta yapılması lazım gelen sanayi işlerinin ya hariçten gelen sermayeler veya Hükümet teşebbüs muavenetiyle meydana getirilmesi zarureti hasıl olmuştur. Memleketin iktisadi muvazenesinin süratle tanzimi ve istihsal imkânlarının tahakkuku için icap eden sanayi teşebbüslerinin doğrudan doğruya Devlet tarafından vücuda getirilmesi ve işletilmesi bir zaruret teşkil etmektedir.” Şeklindeki ifadede, ekonomik politikadaki kökten değişiklik açıkça görülmektedir.

Devlet Sanayi Ofisi ve Türkiye Sanayi Kredi Bankası, mevcut yapıları içerisinde faaliyette bulunmalarının, Milli Sanayinin gelişmesine katkıda bulunmaktan çok özel sektörü caydırıcı etkisi olduğu gerekçesiyle 03.06.1933 tarih ve 2262 sayılı kanunla Sümerbank'a devredilmiştir.

Sümerbank yeni bir modeldir ve 1933 Nisanında yazılan gerekçe, ilk bakışta, Sümerbank'ın, Sanayi ve Maadin Bankası ile amaçlanan yapıya yani özel Sermayenin sevdiği model geri dönüşü sağlayacağı izlenimini vermektedir. Özel kesim, 1920'lerde olduğu gibi, milli bankalarca özel sektörün desteklenmesi baskı ve çabalarını sürdürmektedir, oysa onarılın bile farkına varmadığı bazı şeyler gelişmektedir. Prof. Bilsay KURUÇ, Sümerbank yasası ile devlet mülkiyetinin sermayenin korunması ve devletçi yatırımcılık-işletmecilik çizgisinin varlığının sağlanmasının bu yeni modelin en önemli

özelliği olduğunu belirtmektedir. Prof. KURUÇ Sümerbank yasasının hazırlık süreçleri ile ilgili yaşananları şöyle özetlemektedir;

'... yasa tasarısı hazırlanırken son sözü söyleyen Bütçe Encümeni birkaç can alıcı değiştirme yapar. Hasan Fehmi ATAÇ reisliğindeki encümenin, devlet mülkiyetindeki sermayeyi korumaya gösterdiği özen çok önemlidir. Sümerbank'ın kuracağı tesisleri 'sermayesi tamamen devlete ait fabrikalar' terimiyle ayrı bir kategori olarak ilk kez niteleyen bir encümandir. Bu, devletçi bir sermaye birikiminin güç alacağı ve ileride şekilleneceği bir hukuk çizgisinin ilk basamağıdır. Yine, encümen bu fabrikaları 'sınırlı sorumlu' ve Sümerbank'a bağlı şirketler haline getirerek, devletin sermaye varlığını hukuk alanına yerleştirir. Bu sermayeye güvence sağlamak üzere de, hisse senetlerinin yüzde yüzünün Sümerbank adına yazılı olacağını söyler. Gerçekten, 1933 geçilip 1934 'e çıkıldıktan sonra şu görülür; yatırımcılık başlayıp devlet fabrikaları kurulduktan sonra, sermaye birikiminin kendi mantığı, devletçi birikimi sınırlama isteklerini ezip geçer. 1932'de Mustafa Şeref Bey Sanayi Maadin modelini eleştirirken şunu vurgulamaktadır; amacı özel sermayeye kaynak aktarmak diye saptanan devletçi model büyüyüp serpilemez, çünkü bu aktarma ile eni bir sermaye birikiminin özü olan sanayileşme sağlanamaz. Yani bu model sermaye biriktiremez. Yeni ve devletçi bir sermaye birikimi amaçlanacaksa, bu işin birinci amacı özel kesime kaynak aktarmak değil, yatırım yapmaktır.” 1934'de başlayan gelişmeler bunun doğru bir önsezi olduğunu gösteriyor. Sümerbank modeli, yatırımcı üretimci yönünün ağır basmasıyla, devlet kesimindeki bir sermaye birikimi modeli olmaya doğru gidiyor. Modelin finansman ve kredileme yönü, yatırımcılığın bu temposuna ayak uydurmaya başlıyor. Devletçi yatırım ve üretim temposunun daha düşük olması halinde belki daha yüksek perdeden duyulabilecek ve etki yaratabilecek olan 'devletçi birikimi sınırlama' sesleri, bu yüksek tempoda duyulmaz oluyor. Bu gelişme, Sümerbank modelinin sermayeyi büyüten ve koruyan bir anlayış-

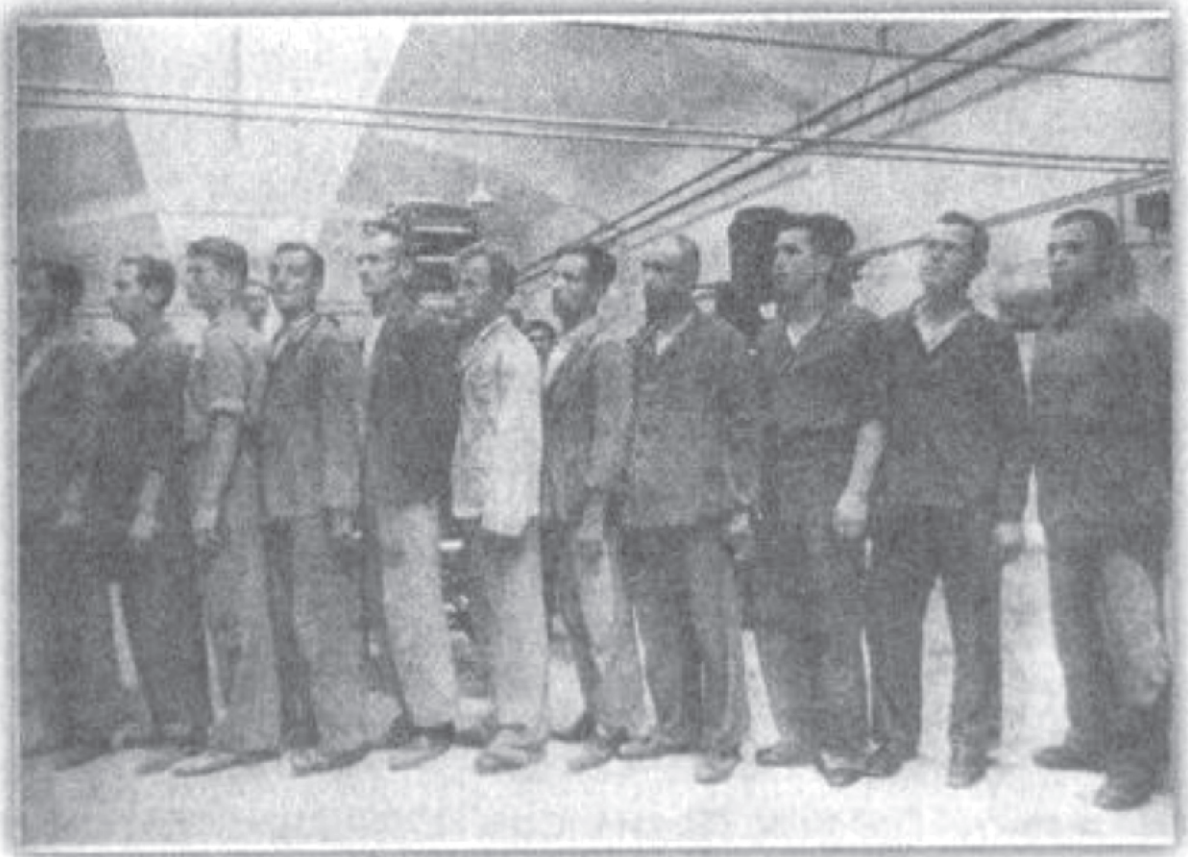
la daha da geliştirilmesi yolunda düşünceler yaratır. Devletçilik, sanayiye geliştirebildikçe kendi gelişmesine kavuşacak bir raya oturmaktadır. Sanayi hareketi yavaş yavaş ekonomiye yön çizerken, devlet kesimindeki kuruluşların ortak bir statüye yerleştirilmesi öncelik kazanır. Devletçiliğin kendi işleyiş kurallarını koyabilmek gerekir ki sanayi hareketi de gelişen bir modele otursun.’

Kendisi devrilmiş olmasına rağmen Mustafa Şeref Bey ekolü son sözü söylemiş ve Sümerbank yasası ile hukuki varlık kazanan sermayesi devlete ait müesseseler kategorisi bundan sonraki gelişmelerin motoru olmuştur.

Devam Edecek...

Atatürk Sümerbank Nazilli Fabrikası açılışında

İlk yıllarda Sümerbank İşçileri